

کارآموزی بر پایهٔ توانایی گردآوری مطالب سمینار در باره: آموزش تکمیلی مریبان

ناشر: اینونت- مؤسسه آموزش قابلیت‌ها، آلمان

همکاری تکنولوژیکی، پروژه سیستم و مدیریت در کارآموزی حرفه‌ای - شعبه ۱۰۰

Käthe-Kollwitz-Strasse 15
68169 Mannheim

نویسنده‌گان:

پروفسور دکتر روڈلف تیپلت - دانشگاه لودویگ ماکسیمیلیان - مونیخ

آنتونیو آمورُس M.A. - دفتر همکاری بین‌المللی (BIZ)

(ISBN: 3-937235-54-X) ۳-۹۳۷۲۳۵-۵۴-X

شماره ثبت:

لاریسا وایگل - هیدلبرگ

رِنَدْل فرویده - کلن

ویراستار:

BIBB (۱۱ و ۱۰، ۸، ۵، ۱) آموروس و تیپلت - (۶ و ۴، ۲) روش - (۳ و ۷)

صفحه‌بندی:

(صفحه ۴) سقراتس - (عنوان) رِنَدْل فرویده

گرافیک:

نومبر ۲۰۰۳

تصویرها:

تاریخ انتشار:

کارآموزی بر پایه‌ی توانایی

گردآوری مطالب سمینار در باره: آموزش تکمیلی مریبان

فهرست مندرجات

۲.....	ناشر
۵.....	فهرست
۶.....	مختصه‌ی درباره‌ی اینوت
۷.....	پیش‌گفتار
۸.....	درآمدی بر مفهوم شایستگی
۹.....	دیدگاه‌های متقاولت درباره‌ی شایستگی
۱۲.....	استعداد، معلومات و شایستگی حرفه‌ای
۱۵.....	اهمیت معلومات کلیدی
۱۷.....	روش‌های پرورش شایستگی
۱۹.....	نمونه‌ای عملی از رشد شایستگی
۲۱.....	نتیجه‌ها
۲۱.....	فهرست منابع
۲۳.....	سایر نشریات مؤسسه اینوت

InWEnt اینونت

موضوع این گفت و گوها در هر زمانی اموری است که در حوزه‌ی برنامه ریزی عمرانی مورد علاقه است. مقر شعبه‌ی ۱۰۰ اینونت در مانهایم است. این شعبه از جانب «وزارت فدرال برای همکاری اقتصادی و عمران» (BMZ) برنامه‌های کارآموزی پیشرفته راه‌داشت می‌کند. سازمان، فعالیت خود را تحت پرچم «رشد پایدار» روی مسائل همکاری تکنولوژیکی، رشد سیستم‌وار و مدیریت در حوزه‌ی آموزش و کارآموزی تکنولوژیکی و حرفه‌ای مستمرکز کرده است. گروه‌های مخاطب برنامه‌های کارآموزی و گفت و گوی مؤسسه اینونت را مراجع تصمیم‌گیری در بخش‌های خصوصی و دولتی، مدیران و دست‌اندرکاران سیستم کارآموزی حرفه‌ای تشکیل می‌دهند.

اینونت- مؤسسه آموزش تکمیلی و رشد، شرکت عام‌المنفعه با مسؤولیت محدود (مؤسسه‌ی بین‌المللی آموزش قابلیت‌ها، آلمان)- سازمانی است برای پرورش منابع انسانی، کارآموزی پیشرفته و گفتگو. این سازمان از ترکیب انجمن به ثبت رسیده‌ی کارل- دویسبورگ (CDG) و بنیاد آلمانی برای رشد بین‌المللی (DSE) بوجود آمده است. این سازمان می‌تواند از تجربه‌ی چند دهه‌ای آن دو سازمان که در حوزه‌ی همکاری بین‌المللی بست آمده استفاده کند. برنامه‌های این سازمان با جهت گیری عملی خود، متوجه کارمندان متخصص و مدیران، و همچنین تصمیم گیرندگان در سازرگانی و صنایع، سیاست، ارگان‌های دولتی و جامعه‌ی مدنی در سراسر جهان است. «ائجمن عام برنامه ریزی عمرانی» این سازمان Forum Development Policy سطح بالا و بین‌المللی در زمینه‌ی برنامه ریزی ترتیب می‌دهد.

پیش گفتار

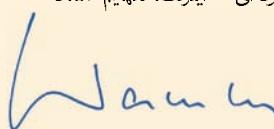
حرفه‌ای»، مقررات برنامه‌ی کارآموزی اینونت را در تولیدات خود در رشتۀ‌های فوق‌الذکر (رجوع کنید به موارد پیشین) به کار می‌گیرد. این مقررات فقط می‌تواند در حد مناسب عاملی آنها برای کارشناسان سیستم آموزش حرفه‌ای در کشورهای همکار مناسب باشد.

با توجه به این امر، ما در انتظار عکس‌العمل انتقادی و سازنده از جانب همه خوانندگان این مجموعه ویژه هستیم.

این نوشته که یکی از مجموعه انتشارات اینونت است نتیجه‌ای است از برگزاری سمینارها و کلاس‌های کارآموزی که در همکاری با مؤسسه‌ی SENATI در پرو Peru به دست آمده است.

در این جا لازم می‌دانیم از آقای پروفسور تیپلت Tippelt از دانشگاه مونیخ و آقای آمورس Amoros از «دفتر همکاری‌های بین‌المللی» International Cooperation Office، که هر دو سهم ارزنده‌ای در این فعالیت داشته‌اند، تشکر کنیم.

شعبه «همکاری‌های تکنولوژیکی، رشد سیستم و مدیریت در کارآموزی حرفه‌ای» - اینونت، مانهایم - آلمان

دکتر مانفرد والن بورن
رئیس شعبه
tvet@inwent.org

از سال ۲۰۰۳ به بعد، شعبه‌ی اینونت، «همکاری تکنولوژیکی، رشد سیستم وار و مدیریت در کارآموزی حرفه‌ای»، در نظر دارد مجموعه‌ای از تجربه‌های روزانه را در کارآموزی حرفه‌ای عرضه کند.

هدف این مجموعه در عنوان آن نهفته است («تکاتی چند از تجربه‌های عملی کارآموزی حرفه‌ای» = مجموعه‌ای از تجربه‌های روزانه در کارآموزی حرفه‌ای).

اینونت درنظر دارد برنامه‌های پرورش کارکنان را در سطح بین‌المللی در حوزه‌های ذکر شده در بالا با انتشار گزارش‌های فنی هم از طریق چاپ و هم از طریق ارتباطات الکترونیکی تقویت کند.

این گزارش‌ها

منشاء خود را در کشورهایی دارد که اینونت با توجه به نیازهای مشخص آنان با آنان همکاری می‌کند

به دست کارشناسان در کارآموزی حرفه‌ای و برای آنان در کشورهای همکار در پیوند با برترانهای کارآموزی مربوطه با جهت‌داری عملی، به آزمایش گذاشته می‌شود و

بانظر داشت به آموزش جهانی، گزارش‌ها پیش از چاپ با توجه به توصیه‌های کشورهایی که با آنان همکاری می‌شود یا انتایج رویدادهای راهنماء، اصلاح و تطبیق داده می‌شوند.
باید ترتیب «شعبه‌ی همکاری تکنولوژیکی، رشد سیستم وار و مدیریت در

درآمدی بر مفهوم شایستگی

- ◀ توانا بودن به تصمیم‌گیری مستقل
- ◀ برقرار کردن ارتباط درون گروهی
- ◀ آگاهی بر معیارهای کیفیتی
- ◀ کارتیمی چند بعدی

دیدگاه‌های گوناگون شایستگی

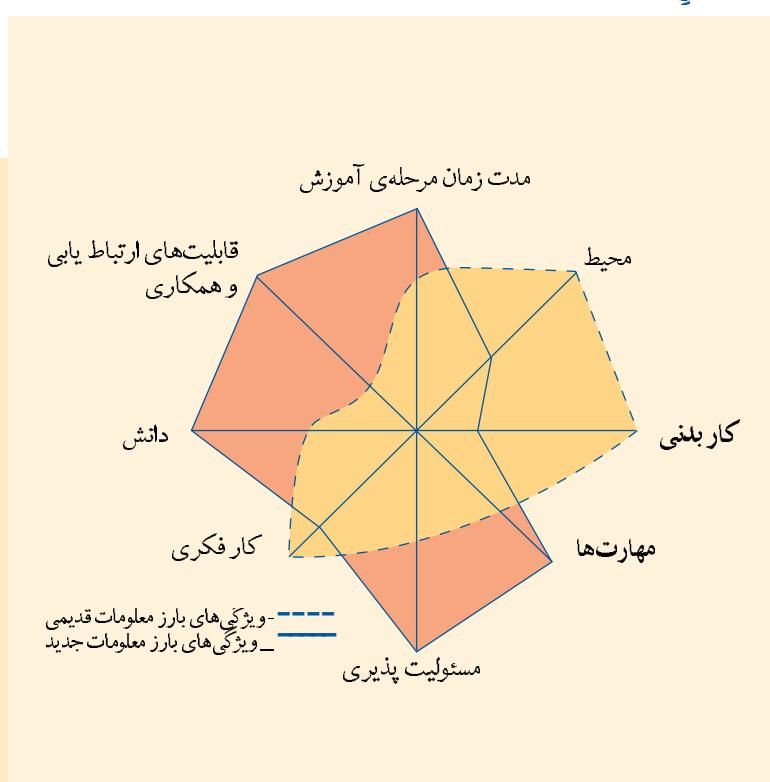
ظاهرًاً اندیشه‌ی شایستگی تحت تأثیر فرایند تغییر مدام قرار دارد (نگاه کنید به شکل ۱-شایستگی همواره در حال تغییر)، و پرورش ایده‌های تازه و همزمان، با این وجود، این همه، به درجات متفاوت، انعکاس گسترش تدریجی نیاز به معلومات است. بحث در این باره در اروپا مدل‌ها یارویکردهای متعدد را در رابطه با کارآموزی برپایه‌ی شایستگی مشخص کرده است.

رفرم‌های پر ارزش در اغلب کشورهای اروپایی- آلمان، اسپانیا، فرانسه، بریتانیای کبیر، و غیره، رفرم‌های پر ارزشی در سالهای اخیر در زمینه‌ی اصطراق سازی کارآموزی حرفه‌ای با تیازهای سیستم اشتغال و بازار کار انجام گرفته است.

معلومات در سطح عالی

دگرگونی‌های تأثیر گذارنده بر بازار، نوآوری‌های تکنولوژیکی و شیوه‌های جدید سازماندهی کار و گسترش زمینه‌های شایستگی که تا کنون به ندرت بخشی از سیستم کارآموزی حرفه‌ای را تشکیل می‌دادند، داشت نوبی را می‌طلبند. همچنین، در نتیجه‌ی تقاضا برای مشاغل جدید حرفه‌ای و سطح عالی معلومات که این مشاغل می‌طلبند، لازم بود سیستم کارآموزی حرفه‌ای تا بدان جا تغییر شود که به نیازهای تازه پاسخ‌های درخور را بدهد.

شایستگی همواره در حال تغییر

مفاهیم نو در باره‌ی معلومات حرفه‌ای

این عوامل در سطح کارگاه به معنای دگرگونی‌های تکنولوژیکی و تغییرات در سازماندهی در مقیاس بزرگ بوده است که منجر به بوجود آمدن مدل‌های تازه‌ی معلومات حرفه‌ای شده است. ویژگی‌های بارز ناشی از آن در باره‌ی «کارگر واحد شرایط جدید» که بسیاری از کارشناسان او را «تنظیم کننده‌ی سیستم‌ها» تامین‌هاده، نه تنها شایستگی حرفه‌ای را به خود خود مد نظر دارد بلکه همچنین بر این نظر است که کارگران باید قادر باشند که خود ابتکار به خرج دهند و به طور مستقل بر سرشت کاری که موقعیت شغلی آنان ایجاب می‌کند تأثیر گذارند.

گرایش به پرورش معلومات حرفه‌ای «تو» از نیاز به تقویت حوزه‌های زیر ناشی می‌شود:

◀ کار تیمی

شکل ۱

دیدگاه‌های متفاوت دربارهٔ شایستگی

توانایی را داشته باشد که برای انجام شغلی ضروری است، هر آینه بتوان تکالیفی را به طور مستقل و با انعطاف لازم حل کند و هم خواهان و هم قادر باشد در محیط کارش و در درون ساختار سازمانی کار برای آینده برنامه ریزی کند.

گروهی یک پارچه و پویا

این تمرکز بر کانون آلمانی از تخصص یافتن تکنیکی محض (شایستگی تکنیکی) فراتر می‌رود. در این جا شایستگی، گروهی یک پارچه و پویا در نظر گرفته می‌شود، شرایط متفاوت کار، توانایی‌های متفاوتی را می‌طلبید (دانش، توانایی، مهارت) که باید به گونه‌ای با هم ترکیب، هماهنگ و به هم آمیخته شود که کارگران را قادر سازد با کارآبی لازم تکالیفی را انجام دهند که حرفی آنان را تشکیل می‌دهد. این رویکرد مرتبط فراگیر اساسی تعریف‌های زیر را از شایستگی تشکیل می‌دهد:

شایستگی تکنیکی

شایستگی تکنیکی: همگون سازی ظرفیت‌های شناختاری و مهارت‌های حرکتی ذاتی هر حرفه‌ای است، به گونه‌ای که مقررات قانونی یا نیازهای شغلی می‌طلبید. تأکید بر دو وجه لازم است:

وجه هنجری: در مورد مشخص آلمان، شایستگی تکنیکی بر اساس مقررات کارآموزی مربوطه مشخص می‌شوند و اعتبار می‌یابند.

وجه نیازهای شغلی: برای تعیین این که چگونه شایستگی حرفلای می‌تواند کسب شود تحلیلی از شغل یا فعالیت‌های مربوطه به عمل می‌آید که سپس می‌تواند به مشابه استانداردی در مورد دسته‌ای از مشاغل یا شرایط محل کار به کار رود (این درست آن روند کاری است که در شیوه‌ی «داکسوم» برای ترسیم ویژگی‌های بارز شغلی به کار می‌رود).

شایستگی روشنمند

شایستگی روشنمند: عبارت است از توانایی کسب اطلاع و در هم آمیختن معلومات بنیادی و تکنیک‌های محل کار توسط خود فرد و همچنین دانستن این که چگونه در برای شرایط محل کار از خود عکس العمل نشان دهد با به کار گرفتن روش‌های درخور با موضوع کار.

تمرکز کاربردگرا

تمرکز کاربردی، که منشاء آن بریتانیاست، اساساً معطوف است به ارزشگذاری بر چگونگی انجام کار بنا بر معیارهای تثبیت شده (تحلیل کاربردی): «شایستگی عبارت است از مجموعه‌ای از مهارت‌ها و معلومات که برای انجام وظیفه‌ای یا کارکردی در اطباق با لازمه‌های ایجابی کار به کار گرفته می‌شوند.»

تمرکز ساختارگرا

تمرکز ساختارگرا، که منشاء آن فرانسه است، از استقادی بر نظریه اصول آموزشی مبتنی بر دانش تشوریکی مدرسه‌ای برخاسته است، کارآزمودگی حرفه‌ای را این گونه تعریف می‌کند: «درک فردی و جمعی از موقعیت‌های تولیدی تحت تاثیر پیچیدگی مسائلی قرار دارد که موجب تکامل تدریجی آن می‌شود.»

برداشت از کارگاه عبارت است از: مجموعه‌ای از کارکردهای ناقص که به عنوان وجود مشکلات درک شوند. تحلیل از کارکردهای ناقص، شامل کارگران با صلاحیت کم نیز می‌شود.

تمرکز بر کلیت باوری تمامیت بخش

تمرکز بر کلیت باوری تمامیت بخش: در آلمان، بحث در بارهٔ شایستگی پیوند نزدیک دارد با «تعاریف فراگیر حرفه‌ای که بیشتر بر بهبود فرآیند کارآموزی تأکید می‌ورزد». به طوری که پیش تر مشاهده شد، (نگاه کنید به واحد اصول آموزشی تحت عنوان «سیستم دوگانه»)، سیستم دوگانه آلمانی به آموزندگان، کارآموزی مقدماتی برای مشاغل گوناگون عرضه می‌کند. ولی، سیستم‌های تقسیم به واحدها در بریتانیا، دانشجویان یا کارآموزان را برای گروهی از مشاغل یا موقعیت‌ها آماده می‌سازد که تابدان حد گونه به گونه است که نمی‌توان آن را به تنها یک شغل محدود کرد. این دریافت از کارآموزی مقدماتی حرفه‌ای چون سیستمی از مشاغل که جوانان را به دریافت معلومات حرفه‌ای فراگیر هدایت می‌کند- به جای سلسه‌ای از معلومات جزئی- پایه‌ی آموزش با تمرکز بر پایه‌ی شایستگی فراگیر را تشکیل می‌دهد.

شایستگی حرفه‌ای

بنابر تعریف جی. بانک G.Bank در سال ۱۹۹۴ «شخصی از

این امر تمرکز بر کانون ابتكار و مهارت را ایجاد می‌کند (برنامه ریزی مستقل، اجرا و کنترل وظایف) به اضافه‌ی سرمایه گذاری دائم در توکردن معلومات (توانایی سازگارسازی). با این پی‌آمد که ضرورت ایجاد می‌کند که باید استراتژی‌های تو و اصول آموزشی نوآورانه یافته که پایه‌ی مدل‌های جدید آموزشی را تشکیل دهند.

شاپستگی اجتماعی
شاپستگی اجتماعی: توانایی در همکاری و برخوردهای دیگران از طریق کسب راه و روش‌های پایه‌ای همکاری و برابر قرار گیردن رابطه.

توانایی در همکاری و برقرار کردن رابطه
بر این نکته باید تأکید کرد که از دیدگاه اصول آموزش و پرورش، شاپستگی اجتماعی شرط لازم هنجاری نیست بلکه اقتضایی است که از تغییرات در فرایند کار و سازماندهی برمی‌خizد. در بافت بازار کار کار گروهی به طور فرایندهای اهمیت می‌یابد (گروه‌های مستقل تولیدکننده، گروه‌های آموزشی جدا از هم). از نقطه‌ی نظر پیش‌رفت سازماندهی و کارآموزی حرفه‌ای در کارگاه، توانایی در کار گروهی (آموزش گروهی)، بر کانون رشد مهارت‌های همکاری و رابطه‌ای متمرکز است. روش است که در بسیاری از بخش‌های فعالیت اقتصادی، در حال حاضر الگوی «تیلوری» با اشکال فراگیر کار جایگزین می‌شود. (نگاه کنید به شکل ۲- جنبه‌های مهم فرایندهای سازماندهی کار و دگرگونی ساختار).

توانایی سازگارسازی
واقع بینانه نیست که با سرعتی که تغییرات تکنولوژیکی در حال رخ دادن است، تصور کرد که با کسب کارآموزی یک باره در یک عرصه، کارآموز قادر خواهد بود برای همیشه در آن عرصه کار کند. به کارآموزی باید به عنوان فعالیتی مستمر نگریست و نه فعالیتی که در زندگی فرد به مثابه یک مرحله است.

جنبه‌های مهم فرایندهای سازماندهی کار و دگرگونی ساختار

استفاده‌ی فراینده از تکنولوژی / اتوماسیون

تولید و کارمندان اداری تقلیل یافته

سیستم‌های ناظر بر کیفیت

بهبود مستمر روند کار (Kaizen)

غنى سازی شغل

گسترش شغل

کار تیمی (گروه‌های کاری تا اندازه‌ای مستقل)

هم آمیزی فرایندهای کاری و آموزشی

انعطاف‌پذیر سازی ساعت‌کار

مدیریت بر همکاری و موقعیت کارکنان

عوامل موفقیت هر مؤسسه‌ای در آینده:

کارکنانی که از سطح عالی انگیزه و مهارت برخوردارند و در تیم سامان داده شده اند

شاپیستگی فردی

شاپیستگی فردی: توانایی تأمل کردن در اعمال خود: خود شناسی و پذیرفتن مسئولیت، به اضافة پرورش علاقه‌ها و برنامه‌ی زندگی خویش. شاپیستگی فردی نقشی بس با اهمیت در کارگاه‌های آلمان ایفا می‌کند، هر چند نه به معنای واگذار کردن اختیارات (مسئولیت‌ها) بلکه به این معنا که هر یک از اعضای از سازمان مسئولیت نقشی را که ایقا می‌کند می‌پذیرد.

دراندیشه کار خویش

ضروری است که شخص به منظور دریافت آن چه نیاز به بیهود دارد با توجه به نکات زیر درباره توانایی‌های خویش در انجام کار و همکاری با دیگران باندیشهید:

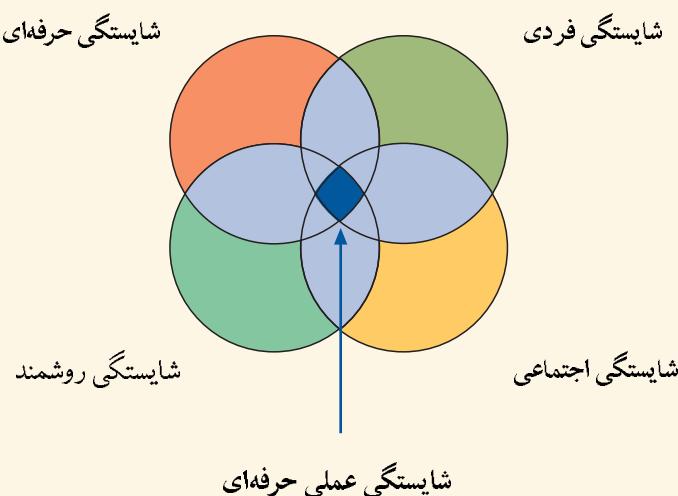
- ◀ برنامه‌ریزی و تعیین اهداف
- ◀ انگیزه

شاپیستگی‌های لازم

کانون تمرکز مبتنی بر این اندیشه این است که شاپیستگی این واقعیت ساده نیست که منابع (مهارت‌های) مشخصی را در اختیار داشت، بلکه این که آنها را به کار بست. همان‌گونه تویسندگان گوناگونی متذکر شده‌اند «شاپیستگی تنها می‌تواند در عمل تعیین یابد».

اجرا / عمل

در عبارتی کلی، مفهوم اجرا / عمل را می‌توان به دو یعد تقسیم کرد: اجراء، به این معنا، پس از آن که کارآموزان فرآیند آموزش رسمی را به پایان رسانیدند، قادر خواهند بود کارآموزی خویش را به طور مستقل ادامه دهند و خود را با دگرگونی‌های تکنولوژیکی و انگاشتهای سازماندهی نو منطبق سازند. اجرا به این معنا که کارآموزان نه تنها قادر باشند معلوماتی را که از دیگران کسب می‌کنند جذب کنند و به کار گیرند بلکه همچنین خود بر دانش خویش بیافرایند و بدین سان کاربر شغلی خود را به پیش بزنند.

شکل ۳

همان طور که ت. فوگل خاطر نشان ساخته است، مفاهیم پرورش شایستگی از مدل عمل همه گیر سرچشمه می‌گیرد. مطابق این مدل دانش آموزان، تا آن جا که ممکن است با خود راهنمای خوبیش بودن، کارهایی را یادی گیرند، از مرحله‌ی گردآوری اطلاعات، برنامه‌ریزی، عمل مستقل، که عامل مرکزی از رشته‌ی گسترهای از شایستگی حرفه‌ای است.

اگر این برداشت در آموزش دانش آموزان بکار گرفته شود، که در اینجا کانون توجه می‌است، می‌توان از این امر استنتاج کرد که موقعیت آموزش باید بر اساس عمل باشد. این بدان معناست که انجام فعالیت‌های عملی بخشی ضروری از آموزش حرفه‌ای است، نه تنها به سبب ربط آن با این امر بلکه همچنین به این دلیل که در خدمت تقویت ساختار تجربی قرار دارد.

توانایی، شرایط لازم و شایستگی حرفه‌ای

«شرایط لازم شغلی»

مفهوم شرایط لازم شغلی برای نخستین بار در آلمان در اوایل سالهای ۱۹۶۰ ابداع شد. هدف از این کار این بود که نخستین گام در منطبق ساختن کارآموزی با دگرگونی‌های تکنولوژیکی، اقتصادی و اجتماعی برداشته شود. اصطلاح شرایط لازم شغلی همچنین معطوف بود به «دانش‌ها، مهارت‌ها و توانایی‌هایی که برای استغلال به هر حرفه‌ای لازم است، که بعدها شامل اعطاف پذیری و ناوایستگی نیز شد». این امر نشان از پیش رفت مهمی بود - در انتبار با دگرگونی‌ها در بازار کار - بدین معنا که نشانی بود از فاصله گرفتن از اتکا به عدم وابستگی.

«تفاوت‌های مفهومی»

به طوری که در شکل ۴ می‌توان ملاحظه کرد، تفاوت‌های مفهومی اغلب در ارتباط با محیط یا زمینه‌ی عمل قرار دارند. هدف از معرفی این مفهوم جدید به دست آوردن درجه بیشتری از توانایی حرفه‌ای است.

طرح اولیه و تکامل اصطلاحات

از نقطه‌ی نظر تئوری آموزش و پرورش و به منظور تعیین معیارها و شرایط استراتژی آموختن، لازم است که تکامل تدریجی و مفهوم سازی این سه اصطلاح را بررسی کرد.

«توانایی شغلی»

همان طور که گ. بونک خاطر نشان ساخته (۱۹۹۴)، تا آغاز سالهای ۱۹۶۰، اصطلاح «توانایی شغلی» به طور گسترد بکار می‌رفت. کارآموزی حرفه‌ای غالباً بر پایه‌ی پرورش «توانایی حرفه‌ای به معنای مجموعه‌ای از دانش‌ها، مهارت‌ها و توانایی اجرای تکالیف تعریف شده در رابطه با مشاغل مشخص» قرار داشت. به طور کلی برداشت از هر شغلی عبارت بود از صرفاً ابزاری که در کارآموزی برای انجام تکلیف مشخصی بکار گرفته می‌شد. منظور از اشارت به کار و شغل به سادگی عبارت بود از طبقه‌بندی و انتبار سازی به شیوه‌ای ساده، در مقابل بکار بستن اصول آموزش و پرورش.

تفاوت‌های مفهومی

توانایی شغلی	شایستگی شغلی	شرایط لازم شغلی	عوامل تشکیل
معلومات، مهارت‌ها توانایی‌ها	معلومات، مهارت‌ها توانایی‌ها	معلومات، مهارت‌ها توانایی‌ها	دامنه‌ی عمل
حوزه‌های مشترک و سازماندهی کار	اعطاف پذیری در درون یک شغل	تعیین شده بر اساس هر شغل	سرشت کار
برنامه‌ریزی آزاد برای کار	کار اجرایی غیر ثابت	کار اجرایی ثابت	سطح سازماندهی
سازمان داده شده به دست خود شخص	خود سازمان یافته	سازمان داده شده از خارج	

شکل ۴

و افزون بر آنها شامل شناخت عملی حوزه‌های مشترک و نیز کارهای مریبوط به سازماندهی و برنامه‌ریزی می‌شود».

اگر حرکت از توانایی شغلی به شرایط لازم شغلی کمی بود، حرکت از شرایط لازم شغلی به شایستگی شغلی کمی بود.... نقش کارمند شایسته کاملاً دگرگون شده است: از «سازمان داده شده از خارج» به «خود سازماندهی» تغییر یافته است.

برقرار کردن ارتباط و برآنگیختن شایستگی
بديهی است که تمام به اصطلاح «اشکال نوع سازماندهی» (مدیریت کامل و کيفی، دولير کيفی، مدیریت مشارکتی، جزاير تولیدی، و غيره و غيره) استفاده از مهارت‌های مردمان را از نقطه‌ی نظر تئوري سازماندهی و مدیریت اقتصادي ضروری ساخته است.

بدین معناکه کارآموزان قادر شوند مستقلانه برنامه‌ریزی، به اجرا درآوردن، و تيز تکاليف آموزشي مشخصی را خود کنترل کنند.

مشارکتی فعال تر

از آن جا که اين روند برای کارآموزان و آموزشگران تازگی دارد، کاملاً طبیعی است که مشکلات مشخصی خودنمایی کنند. با این همه، به جوانان اين فرصت داده می‌شود که مشارکتی فعال تر و مستقلانه‌تر در روند کارآموزی خویش داشته باشند.

شایستگی حرفه‌ای

«دقیقاً مانند توانایی‌ها و شرایط لازم شغلی، شایستگی شغلی/حرفه‌ای نیز بر اساس دسته‌ای از دانش‌ها، مهارت‌ها و توانایی‌هایی که با شغل مشخصی پیوند دارند، استوار است.

بهترین راه در تبدیل به سرمایه کردن این «مسکان سازماندهی»، این است که مهارت‌های اجتماعی را از طریق کارآموزی حرفه‌ای باهم پیوند داد و برآنگیخت.

وظایف جدید کارگران واجد شرایط

در آینده	در گذشته
ساعات کار متغیر در توافق با اعضای تیم	ساعات کار ثابت
برنامه‌ریزی مستقل برای کار	برنامه‌ی کار از پیش تعیین شده
تقسیم کار میان گروه کار	تعیین وظایف به دست کارفرما
بررسی مستقل برای توقف کار و تعییرات	کارفرما مسئول ابزار و مواد است
کنترل مستقل کیفیت	کارمندان متخصص برای کنترل کارفرمایان کیفیت را کنترل می‌کنند
تنظیم مسؤولانه‌ی زمان تحويل کار	تعهد در برابر تحويل کار در زمان تعیین شده
مشارکت در مدیریت هزینه‌ها	کارفرما پاسخگوی هزینه‌هاست
تمام کارمندان مسؤولانه و با نظر داشت به مشتری کار می‌کنند	کارفرما مسئول روابط و تماس‌های معاملاتی است
برنامه‌ریزی و به اجرا درآوردن مستقل	برنامه‌ریزی برای تکاليف و نحوه اجرا بنا بر دستورالعمل

شاپیستگی تکنیکی

شاپیستگی تکنیکی را اشخاصی دارا هستند که در حوزه کار خود قادر به انجام اعمال و تکالیفی به نحو مسئول و شایسته می‌باشند و معلومات و مهارت‌های لازم را دارا هستند.

شاپیستگی روشمند

شاپیستگی روشمند را اشخاصی دارا هستند که قادرند نسبت به مشکلات و انحراف از معیارها که در حین کار با آن مواجه می‌شوند عکس العمل لازم را از خود نشان دهند و آن طور که از آمان انتظار می‌رود از شیوه‌های مناسب استفاده کنند. اشخاصی که می‌توانند مستقلانه راه حل‌های مناسب را بیابند و از تجربه‌های به دست آمده برای حل مشکلات دیگر، با حساسیت لازم، استفاده کنند.

شاپیستگی اجتماعی

شاپیستگی اجتماعی را اشخاصی دارا هستند که قادرند به گونه‌ای رابطه‌مند و هماهنگ با دیگران کار کنند و رفتارشان برای کار تیمی و تفاهم میان همکاران مناسب است.

شاپستگی در گُنشی حرفه‌ای

شاپستگی همکاری (فردی)	شاپستگی اجتماعی	شاپستگی روشمند	شاپستگی تکنیکی
- مشارکت - روش‌های ساختار سازی	- مردم گرانی - منش‌های رفتاری	- انعطاف پذیری - روند کار	- استمرار - دانش، مهارت، توانایی
مهارت در همکاری مهارت در سازماندهی مهارت در ادغام کردن مهارت در برانگیختن مهارت در تصمیم گیری توانایی به پذیرش مسئولیت مهارت در رهبری	فردی: میل به موقتیت، انعطاف پذیری، انتباط سازی میل به کار در رابطه با دیگران: میل به همکاری با انصاف، درستکار میل به کمک روحیه‌ی تیمی	روش‌های متغیر کار راه حل‌های در انتباط با موقعیت‌ها روش‌های حل مشکلات مستقلانه اندیشیدن، کارکردن، برنامه ریزی کردن، اجرا کردن و ارزیابی کار انطباق سازی	عوامل میان رشته‌ای ویژه شغل دانش گسترده‌ی عمودی و افقی در باره‌ی شغل محترض مؤسسه در رابطه با تجربه

شاپستگی در گُنشی حرفه‌ای

شکل ۶

سازمان آموزش

کنش حرفه‌ای شاپستگی را می‌توان چون ادغام رابطه‌وار شاپستگی تکنیکی، روشمند، اجتماعی و فردی تعریف کرد. هیچ یک از این عناصر را نمی‌توان حذف کرد. زیرا حذف آنها به معنای ناممکن ساختن تربیت کارگران واحد شرایط و باحس مسئولیت است. و دقیقاً چنین کارگرانی را کارگاه‌های مدرن می‌طلبند. کار تولیدی، کنترل کیفیت، مراقبت از ابزار و وسائل تولید و کار و کنترل روند کار-حداقل بخشاً-جزئی از این مدل سازماندهی را که در سطح عالی تکامل قرار دارد تشکیل می‌دهد: سازمان آموزش.

شاپستگی مشارکتی

اشخاصی دارای شاپستگی مشارکتی هستند که قادرند به ایجاد جوی مطلوب در محیط کار و فرآای آن یاری رسانند، می‌توانند برای گام‌های بعدی برنامه ریزی کنند، تکالیف سازمانی را به عهده بگیرند، تصمیم بگیرند و آماده‌اند مسئولیت قبول کنند.

کاربرد عملی مهارت‌ها

با تقدیم روز افزون برای کارآموزی حرفه‌ای مبتنی بر شاپستگی، نه تنها در سطح محیط کارآموزی حرفه‌ای، بلکه همچنین در بازار کار برخوردار می‌شود. از این مهم‌تر، شاپستگی تنها شامل کسب ساده مهارت‌های مشخصی نمی‌شود، بلکه همچنین کاربرد عملی آنها را در بر می‌گیرد. (نگاه کنید به شکل ۶- کنش حرفه‌ی شاپستگی)

اهمیت معلومات کلیدی

«معلومات کلیدی»

تعریف هر تیز معطوف است به دانش و مهارت‌هایی که کاربردی گسترش‌تر از یک شغل معین دارد (برای مثال، ابتکار در تصمیم‌گیری، مهارت در برقرار کردن رابطه، انعطاف‌پذیری روشمند، مهارت در هم آمیزی، میل به همکاری، و مانند آنها).

اهداف معلومات میان و دراز مدت

معلومات کلیدی اساس کار را برای مدل کار آموزی در حیطه وسیع تشکیل می‌دهد، که کانون تمرکز آن روی درجه‌ی گسترش‌تری از شایستگی، آن طور که برای معلومات میان و دراز مدت به کار می‌رود، قرار دارد. نقش اصلی معلومات کلیدی عبارت است از ایجاد چارچوبی برای فرآیندی از کارآموزی که بتواند نیاز به معلومات تازه‌ی تکمیلی پویا، به هنگام کردن و پیش‌بینی آن را براورد. آموختن نمی‌تواند صرفاً به کسب مهارت‌های تکنیکی و فردی محدود شود. شرکت فعال در مدل سازماندهی جدید کار ضروری است و مستلزم ایجاد و رشد کانون‌های جدید کارآموزی است برای تزریق تدریجی معلومات، کار تیمی و مهارت‌های خود آموزی.

در درون چارچوب شایستگی تکنیکی

اشتباه خواهد بود اگر گمان کنیم که این معلومات کلیدی یا عرصه‌های شایستگی مانند، برای مثال، مهرت در برقرار کردن رابطه، تمایل به همکاری، توانایی‌های سازماندهی و روح جمعی، می‌توانند به طور «انتزاعی» کسب شوند یا به عبارت دیگر، جدا از شایستگی تکنیکی. به این دلیل معلومات کلیدی تنها می‌تواند در چارچوب شایستگی تکنیکی کسب شود. مهارت‌های اجتماعی، روشمند و فردی باید جزیی از محیط تکنیکی را تشکیل دهند. روش است که مهارت‌های اجتماعی، مانند تمایل به همکاری را می‌توان به طور جداگانه در بافت مدارس معمولی آموزش داد، ولی این امر در حوزه‌ی کارآموزی حرفه‌ای مشمر ثمر نخواهد بود.

ابتدا باید به این تکته اشاره کرد که مفهوم معلومات کلیدی مدت‌ها پیش از آن که بحث در باره‌ی شایستگی حرفه‌ای آغاز شود، در آلمان مورد استفاده بود. در اوان سالهای ۱۹۷۰ بر اساس مطالعات حرفه‌ها و بازنگری ویژگی‌های بازار معلومات برای هر حرفه‌ای، روش شد که عملاً ناممکن است نوع معلومات تکنیکی را که در آینده‌ی تزدیک برای حرفه‌ای لازم است پیش بینی کرد. به این دلیل، و به منظور تضمین این امر که هیچ یک از مهارت‌هایی که آموزش داده می‌شود در نتیجه‌ی دگرگونی‌های سریع تکنولوژیکی و سازماندهی در کوتاه مدت کهنه نشود، مدل مفهومی تازه‌ای، یعنی «معلومات کلیدی» معرفی شد.

معلومات پایه‌ای، گستردگی و میان رشته‌ای آن چه معلومات کلیدی می‌خواهد انجام دهد: این اصطلاح معطوف است به معلومات پایه‌ای، هم گستردگی و هم میان رشته‌ای، که شامل تمامی خانواده از یک حرفه می‌شود. این معلومات که کمتر در معرض تأثیر دگرگونی‌های تکنولوژیکی و گذشت زمان قرار دارد، به صورت پایه برای معلومات دیگری در می‌آید که هم‌مان با تغییر در ویژگی‌های بازار شغلی معمول می‌شود.

توانائی برای قرار گرفتن در موقعیت‌ها

و انجام وظیفه‌ها مختلف

تفاهمی کلی در رابطه با مفهوم معلومات کلیدی آن طور که هر تیز آن را در ۱۹۷۴ بیان داشته وجود دارد. در این تعریف هر تیز استدلال می‌کند که معلومات کلیدی فقط دانش، توانایی و شایستگی نیست که رابطه‌ی مستقیم و دقیق میان فعالیت‌های معینی را ممکن می‌ساز، بلکه:

► توانایی برای انجام مشاغل و کارهایی را با تنوعی گستردگی به متابه بدیلهای ممکن برای همان نکته موقت و همچین

► توانایی در تسليط یافتن بر مجموعه‌ای از دگرگونی‌ها در تقاضا راه که اغلب در زندگی شخص غیرقابل پیش‌بینی است، به دست می‌دهد.

روش‌های پرورش شایستگی

روشن است که هر آموزش دهنده‌ای (معلم یا تعلیم دهنده) روشی را بر روش دیگر ترجیح می‌دهد. ولی لازم است بر این نکته تأکید شود که آن چه روشی از آموزش دادن و آموختن را به درستی مؤثر می‌سازد تنوع و چندگانگی در شیوه‌های مورد استفاده است.

چندگانگی روش‌ها

برای آن که دانش آموزان در بافت کاری «جهان واقعی» شایستگی در حوزه‌های متقاضی را بیاموزند- به ویژه در رابطه با کارآموزی حرفه‌ای عملی- لازم است که شیوه‌های مناسب آموزش دادن و آموختن برگزیند شوند.

شناختن و تسلط یافتن بر هر روشی

البته مطلوب است که هر آموزش دهنده‌ای با تمام روش‌ها آشنا و بر آنها تسلط داشته باشد تا بتواند مناسب‌ترین روش را در رابطه با هر حوزه شایستگی برگزیند. آموزش دهنده همچنین باید از نکات قوت و ضعف هر روشی آگاه باشد.

به عنوان مثال، در حوزه شایستگی تکنیکی روش‌های گوناگونی برای برگزیدن روشی از میان آنها وجود دارد. مانند مدل سازی تکنیکی، نشان دادن عملی و مانند آنها در حالی که در حوزه مهارت‌های اجتماعی از نقش بازی، کارهای متفاوت باشند.

آموزش روش‌های آموختن در هر حوزه شایستگی

شایستگی در همکاری	شایستگی اجتماعی	شایستگی تکنیکی
تکنیک‌های کفتکو و بحث محفل‌های آموزشی گروه‌های آموزش‌یابی	تکنیک‌های گفتگو و بحث نقش بازی روش‌های فرایندمای	اموزش عالی مدل سازی تکنیکی
شایستگی کنش حرفة‌ای	شایستگی روشمند	آشنا شدن سیستماتیک
روش پروژه‌ای بازی‌های تقليد مؤسسه‌است	تمرین‌های آفرینش‌گر تمرین‌های رفتاری	خودآموزی از طریق روشن بررسی نوعی روش کشفی آزمایش‌های تکنیکی رشد از طریق پژوهش روش آفرینش‌گر ترویج ایده‌ها و راه حل‌ها برای مشکلات
روش استفاده از نوشتارهای راهنمائی بازی‌های تقليد از واقعیت		نمایش روش چهار گامی آموزش ترکیبی کنفرانس / دیکته روش پرسشی - تدریجی

روش پروژه‌ای

در حوزه‌ی شایستگی در همکاری، یکی از به هنگام‌ترین و مردم پسندترین روش‌ها که شرکت‌های بزرگ از آن استفاده می‌کنند، روش کارآموزی جدا از هم است.

- عرضه می‌کند که شامل نکات زیر است:
- کارآموزان یادمی گیرند خود تصمیم بگیرند.
- آنان باید یادبگیرند که روند آموزش خویش را خود سازمان دهند.
- خود آموزی کنند، طوری که کسب و حفظ اطلاعات را تسهیل سازد.
- مشارکت در گزینش موضوع پروژه‌ی آموزش، به تقویت احساس همانی میان گروه و تکلیفی که باید انجام دهند، یاری می‌رساند.

در رابطه با شایستگی در عمل، روش پروژه‌ای است که شاخص است. این روش به طور روز افزون متناسب‌تر می‌شود، نه تنها در کارآموزی در کارگاه بلکه همچنین در مراکز کارآموزی حرفه‌ای. تغییرات در کارآموزی‌اجتماعی و در کارگاه اغلب در روش پروژه‌ای بازتاب می‌یابند که به مثابه یک مدل آموزشی، از نقطه‌ی نظر اصول آموزشی، یک سری کامل از امتیازاتی را

روش‌های مؤثر آموختن (تعدیل یافته بر مبنای نظر (Bullinger/Gidion

شکل ۸ - منبع: میز گرد مدیریت برای رشد معلومات (سردییر): «شایستگی ۹۶» برلین ۱۹۹۶

توقعهای تازه از مریان

هیچ یک از آن چه را گفته شد نمی‌توان از این طریق عملی کرد که به سادگی از روش‌های سنتی مبتنی بر ارایه‌ی موضوع توسط آموزشگر و کتابهای درسی استفاده کرد. شایان اهمیت است که آموزشگران دانش‌جویان را از جمله در رشد مهارت یافتن در شایستگی‌های پایه‌ای مانند ابتکار به خرج دادن و توانایی‌های کار‌تیمی و همچنین ارتباط برقرار کردن، تصمیم‌گیری و توانایی در حل مسائل کمک کنند. برای انجام این امر لازم است که آموزشگران «جعبه ابزاری از روش‌ها» را به طور کامل در اختیار داشته باشند که در انتقال شایستگی در حوزه‌هایی گسترده مورد استفاده قرار گیرد.

نیاز بسیاری از شرکت‌ها به انطباق سازی با حوزه‌های جدید شایستگی همچنین دلالت دارد بر تقداً برای آموزشگران جدید، که دگرگونی رادیکالی را در نقش و کارکرد آنان پدید آورده است. برای آموزشگر «انتقال دهنده‌ی» ساده‌ی «دانش» بودن که وظیفه‌اش این است که مراقب باشد که دانش آموزان هسته‌ی مرکزی تئوریکی دروس شخصی را یاد گرفته‌اند، دیگر به تنهایی کافی نیست، بلکه وی باید طرح ریزنده‌ی اوضاع و احوالی باشد که تسهیل کننده‌ی آموختن است.

نمونه‌ای عملی از رشد شایستگی

شایستگی در کار حرفه‌ای

از آن جا که مشاغل بسیاری بازسازی شده و مشاغل جدیدی بوجود آمده‌اند (به ویژه در عرصه تکنولوژی اطلاعاتی)، کسب شایستگی در کار حرفه‌ای به صورت یکی از عرصه‌های کلیدی در تربیت کارآموزان در کارگاه درآمده است. شایستگی حرفه‌ای به مثابه شرایط لازم جدیدی که کارآموزان که «باید یاد بگیرند چگونه برنامه ریزی کنند، تکالیف و کنترل آنها را مستقلانجام دهند» باید واجد آن باشند، جزئی است از «مقرات کارآموزی حرفه‌ای» جدید، هر چند به صورتی بسیار کلی.

نمونه‌ی یک شرکت آلمانی (زیپنس)

پیش از این گفته شد که لازمه‌هایی که در «مقرات کارآموزی» مقرر شده است برای تمامی کمپانی‌ها اجباری است. زیرا کارآموزان آنان باید در امتحان نهایی همانندی شرکت کنند. پرسشی که باقی می‌ماند این است که چگونه می‌توان شایستگی لازم را به بهترین وجهی پرورانید و آموخت.

اغلب شرکت‌های آلمانی استراتژی‌های آموزشی خود را طراحی کرده‌اند تا تضمین کنند که کارآموزان شان از عهده‌ی انجام امتحان جدید برمی‌آیند. از یک شرکت آلمانی (زیپنس) می‌توان به عنوان نمونه استفاده کرد برای نشان دادن این که چگونه یک کمپانی با به کاربرتن «مقرات کارآموزی» به مثابه پایه،

شایستگی مشخص

شایستگی مشخص (معلومات و مهارت‌های پایه‌ای) - توانایی بررسی و تشخیص روابط در درون رشته‌ای و میان رشته‌های داشتن ابتکار در موارد مشخص و انجام مستقلانه کار، بر اساس تسلط همه جانبه بر معلومات شغل معینی آن طور که برای برآوردن خواست مشتری لازم است.

این تعریف حاوی مفهومی درخور و نوآوارانه است. بدین معنی که آن چه مورد علاقه‌ی تجاری مشتری است با آن چه مورد علاقه آموزشی فرد است با هم سازگار می‌شوند (انجام مستقلانه‌ی کار).

شایستگی فردی

شایستگی فردی - توانایی در جلب اعتماد و نظر مثبت از طریق خلاقیت و فکر مستقل. لازم به تأکید است که «خلاقیت» به ویژه یکی از شرایط لازم کلیدی شایان اهمیت است (برای نمونه در کاربرد آن در حل مسائل).

شاپستگی اجتماعی

شاپستگی اجتماعی- توانایی در رسیدن توافق با دیگران و تعاقن داشتن به تیم، توانا بودن به گفت و شنود، تحقق اهداف مشترک از طریق کار و گفتگو و در صورت لزوم، توانایی به ایجاد تعادل در فعالیت گروه.

شاپستگی روشمند
شاپستگی روشمند- توانایی در بررسی و تشخیص ساختارهای کار، جستجوی اطلاعات به طور مستقل، گزینش و کاربرست اطلاعات برای موقیت کاری معینی، توانایی در استفاده از روش‌های کار و بررسی، که تمامی بر اساس دست یافتن به هدفی موجود یا هدفی ایجاد شده قرار دارد.

در حوزه‌ی شاپستگی در کار، خود آموزی بسیار شایان اهمیت، زیرا اصلی است پایه‌ای در همانندسازی simulation یا کسب شاپستگی روشمند.

تعییرات در شاپستگی‌ها

شکل ۹ منبع:

Green A., Wolf A., Leney T., 1999. Convergence and divergence in European education and training systems. Institute of Education. University of London: Bedford Papers, p. 128, adapted by the European Commission, Eurotinet programme

مناسبی حتا بیشتر

تنگ میان رشد سازمانی، رشد شایستگی‌های جدید و رشد یک پارچه‌ی فرد منشاء می‌گیرند. (نگاه کنید به شکل ۹-تغییرات در شایستگی‌ها)

از نقطه‌ی نظر کارآموزی در کارگاه، تعریف‌هایی که پیش‌تر مطرح شد حتاً مناسبی بیش‌تر می‌یابند، چون آنها از رابطه‌ای

نتیجه‌ها

- ◀ هر حوزه از شایستگی به مثابه جزیی از محیطی به هم مریوط آموخته می‌شود و ته به گونه‌ای جدا از هم.
- ◀ حوزه‌های شایستگی به استقال دانش حرفه‌ای- تکنیکی محدود نمی‌شود، بلکه عناصر کارآموزی در هم آمیخته را با هم متحده می‌کند.
- ◀ در شرکت‌های مدرن پیوندی تنگ‌اتنگ میان رشد سازمانی و رشد شایستگی وجود دارد.
- ◀ در باقتی اروپایی، اشکالی کارآموزی مبتنی بر شایستگی با هم وجود دارند.
- ◀ مدل شایستگی آلمانی مبتنی است بر اصل مشاغل در چارچوب مقررات و به رسمیت شناخته شده که در آنها کسب صلاحیت‌های جزئی ای تدارد.
- ◀ هر حوزه‌ی متفاوت از شایستگی در خدمت هدفی مشترکی قرار دارد - ارائه‌ی کارآموزی در مهارت‌های عملی.

فهرست منابع

- > Bunk, G. P. (1994). Teaching Competency in Initial and Continuing Vocational Training in the Federal Republic of Germany (CEDEFOP), 1, 8-14.
- > Büchter, K. (1999). Guidelines for determining skill needs in enterprises, Vocational Training (CEDEFOP), 1, 7-16.
- > Descy P. /Tessaring M. (2001). Training and learning for competency. Second report on vocational training research in Europe: synthesis report. (CEDEFOP)

سایر نشریات مؤسسه اینونت

عنوان	شماره
کارآموزی بر پایه‌ی توانایی	۱
طراحی آینین‌نامه آموزشی	۲
رویکردهای آموختن-آموزاندن نوآورانه و مشارکت کننده در چارچوب پروژه‌ی کارآموزی پایه‌ای	۳
اشکال تازه‌ی آموزاندن-آموختن در کارآموزی در کارگاه	۴
روش پروژه‌ای در کارآموزی حرفه‌ای	۵
کارآموزی و کار: آموزش سنتی و متمرکز بر کانون اشتغال	۶
ابزار علم مدیریت در برنامه‌های استراتژیکی شرکت‌ها	۷
ابزار علم مدیریت در برنامه‌های استراتژیکی فردی	۸
روانشناسی رشد در جوانان	۹
تنوری و کاریست عملی در روش پروژه‌ای	۱۰
سیستم اطلاعاتی بازار کار به مثایه ابزاری برای تعیین سیاست فعل در بازار کار	۱۱
گزینش و سامان دادن محتوای کارآموزی حرفه‌ای (در دست تهیه)	۱۲
تحلیل فعالیت شغلی و تشخیص نیازهای صلاحیت‌یابی شغلی (در دست تهیه)	۱۳
ساختار و کاربرد CBT: چشم اندازی مقایسه‌ای (در دست تهیه)	۱۴

اینوت - مؤسسه آموزش تکمیلی و رشد
(مؤسسه عام المنفعه با مسئولیت محدود)

مؤسسه بین‌المللی آموزش قابلیت‌ها - آلمان

همکاری در زمینه تکنولوژی، پرورش
سیستم و مدیریت در کارآموزی حرفه‌ای
شعبه ۱۴۰۱

Käthe-Kollwitz-Strasse 15
(شهر مانهایم) D- 68169 Mannheim

تلفن: +۴۹(۰) ۶۲۱-۳۰۰۲-۰
دورنگار: +۴۹(۰) ۶۲۱-۳۰۰۲-۱۳۲
آدرس اینترنت: tvet@inwent.org
آدرس سایت: www.inwent.org

آماری درباره مؤسسه اینوت - مانهایم:

نام گذشته: مؤسسه مرکزی ترویج حرفه‌های صنعتی (ZGB) وابسته به بنیاد آلمانی برای توسعه بین‌المللی (DSE) تعداد کارمندان: ۲۴
حجم بودجه جهت اجرای برنامه‌های رشد نیروهای انسانی در سطح بین‌المللی: ۶ میلیون یورو، به اضافه مبلغی در حدود ۴ میلیون یورو
که توسط ایالت‌های سهیم در برنامه‌ها در اختیار گذاشته می‌شود تعداد شرکت کنندگان در دوره‌های آموزشی: ۹۵۰ نفر